

ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ

Հայաստան-Մփյուռք գործակցության զարգացման (Նախագիծ)

<http://www.armeniadiaspora.am/readbook.php?ID=200&search=&doSearch=%F6%DD%EF%F1%BB%C9>
(28-01-2009)

[...]

4.4. Հոգեւոր ոլորտ

198. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը ամրագրում է խղճի եւ դավանանքի ազատությունն ու սահմանում Հայաստանի Հանրապետության եւ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հարաբերությունների կարգավորման սկզբունքները: ՀՀ օրենսդրությունը երաշխավորում է ՀՀ քաղաքացիների խղճի եւ կրոնական դավանանքի ազատությունը: Օրենսդրորեն կարգավորված են պետության կողմից ազգային ճանաչված Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հարաբերությունները, ամրագրված է Հայ Եկեղեցու-- հայ ժողովրդի հոգեւոր կյանքի շինության ու ազգապահպանման կարեւոր պատվարի, բացառիկ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգեւոր կյանքում, նրա ազգային մշակույթի զարգացման եւ ազգային ինքնության պահպանման գործում: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու պատմական, հոգեւոր, մշակութային եւ վավերագրական ժառանգությունը ազգային ինքնության հենքի կարեւոր եւ անբաժանելի մասն է:

199. 1700 ամյա Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին Մի, Սուրբ, Ընդհանրական, Առաքելական, Ուղղափառ Հայ Եկեղեցին է-- Հայ ժողովրդի քրիստոնյա Եկեղեցին, աշխարհասփյուռ ողջ համայնքը— մի միասնական մարմին: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հին Արեւելյան Ուղղափառ հինգ Եկեղեցիներից-- հնագույն ավտոկեֆալ ազգային քրիստոնյա Եկեղեցիներից մեկն է, որն հիմնվել է առաջին դարում երկու առաքյալների-- Սուրբ Թադեոսի եւ Բարդուղիմեոսի կողմից, ովքեր էլ ձեռնադրեցին առաջին հայ եպիսկոպոսներին: Չորրորդ դարի սկզբին Հայաստանն աշխարհում դարձավ առաջին պետությունը, ուր քրիստոնեությունը հռչակվեց պետական կրոն:

200. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Ծայրագույն Պատրիարքը Եկեղեցու գերագույն հոգեւոր եւ վարչական առաջնորդն է, աշխարհասփյուռ հայության-- ինը միլիոն հայ հավատացյալների Գերագույն Հովվապետն ու Հայրապետը: Հայաստանյայց Եկեղեցու կենտրոնն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությունը, իսկ հոգեւոր եւ վարչական կենտրոնը-- Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածինը, հիմնադրված 301թ-ին Վաղարշապատում, տասնյոթ դար շարունակ է առաջնորդում է հայ ժողովրդին-- իր հիմնական առաքելությամբ վերականգնելով եւ ամրապնդելով հայ ժողովրդի հավատը:

201. Հայ ժողովրդի պատմության հանգրվաններում, պատմական պայմանների ու հանգամանքների թելադրանքով, ստեղծվել են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության ենթակա Նվիրապետական Աթոռները-- Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսությունը, Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքությունը եւ Կոստանդնուպոլսի եւ Թուրքիո Հայոց

Պատրիարքությունը: Հայաստանի Հանրապետությունը ճանաչում է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու ինքնակառավարումն իր նվիրապետության սահմաններում: Միաժամանակ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության գերագահությունը բոլոր հոգեւոր հարցերում առաջնային է:

202. Անթիլիասում Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության իրավասության ներքո 1929թ.-ից գործում են Լիբանանի, Կիպրոսի եւ Սիրիայի թեմերը: Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքության, իրավասության ներքո են բոլոր սրբավայրերը եւ Հորդանանի թեմը: Կոստանդնուպոլսի եւ Թուրքիո Հայոց Պատրիարքության, իրավասության ներքո են ներկայիս Թուրքիայի Հանրապետության տարածքի բոլոր հայկական եկեղեցիները: Յուրաքանչյուր Նվիրապետական Աթոռ, այդ թվում եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը, ունի իր վանական միաբանությունը: Տարածքային առումով, հայկական եկեղեցի եւ հայ հավատացյալների համայնք ունեցող աշխարհի յուրաքանչյուր վայր ունի նաեւ թեմեր -- Հայաստանյայց Եկեղեցու ներկայացուցչությունները բոլոր մայրցամաքներում, որոնք ղեկավարվում են առաջնորդի կողմից: Յուրաքանչյուր թեմ բաղկացած է ծովերից եւ համայնքներից:

203. Հայ եկեղեցու հոգեւոր եւ վարչական իշխանության մարմիններն են. Ազգային-եկեղեցական ժողովը , Եպիսկոպոսաց ժողովը , Գերագույն Հոգեւոր Խորհուրդը , Թեմական պատգամավորական ժողովներն ու Թեմական խորհուրդները , Ծխական ժողովները եւ Ծխական խորհուրդները , Վանական միաբանությունները :

204. Հայ Առաքելական Եկեղեցին իր հավատացյալների հոգեւոր պահանջները բավարարելու համար ավելի քան 1700 տարվա իր պատմության ընթացքում փոփոխվել եւ զարգացել է: Եկեղեցու վարչական կառուցվածքում այսօր ընդգրկված են եւ եկեղեցականներ, եւ աշխարհականներ: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գլխավորությամբ, Հայաստանում, Լեռնային Ղարաբաղում եւ սփյուռքում: Մայր Աթոռը կրոնական, սոցիալական, մշակութային եւ դաստիարակչական ծրագրեր է իրականացնում, այդ թվում-- եկեղեցականների պատրաստման, քրիստոնեական դաստիարակության, եկեղեցաշինության, հասարակական ծառայությունների եւ էկոմենիկ գործունեությունների բնագավառում:

205. Եկեղեցու պատմությունն ամփոփող պատմական հուշարձանները, թանգարանները, գրադարանները եւ Մայր Տաճարը ներկայացնում են հայոց բազմադարյան հարուստ պատմությունը, գրականության եւ արվեստի բացառիկ արժեքները, հոգեւոր մշակույթի գանձերը: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու սեփականությունը եւ ազգային մշակութային ժառանգության բաղկացուցիչ մասը հանդիսացող մշակութային հաստատությունների, հավաքածուների, թանգարանների, գրադարանների, արխիվների պահպանության եւ հարստացման համար պետական աջակցության ծավալն ու նպատակը Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը սահմանում է տվյալ տարվա պետական բյուջեի նախագծով:

206. Օրենսդրորեն անրագրված է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու պատմական, հոգեւոր, մշակութային եւ վավերագրական արժեքների՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հատվածի օտարման կամ պահպանման վայրից փոխադրման հնարավորությունը--

այդ մասին նախապես տեղեկացնելով Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին իրավունք ունի կառուցելու վանքեր, եկեղեցիներ եւ պաշտամունքային այլ շինություններ, գործող դարձնելու պատմական հուշարձանի կարգավիճակ ունեցող վանքերն ու եկեղեցիները: Մայր Աթոռը, որոշ դեպքերում Հայաստանի Հանրապետության հետ համատեղ, պատասխանատվություն է կրում եկեղեցուն նվիրաբերված եւ նրան պատկանող մշակութային արժեքների պահպանության համար:

207. Հայաստանի Հանրապետությունը պետությունը երաշխավորում է կրոնական կրթության իրավունքի իրացումը--□ կամավորության հիման վրա: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հիմնում եւ հովանավորում է ուսումնական հաստատություններ, մասնակցում է պետական կրթական հաստատություններում ,Հայ Եկեղեցու պատմությունն առարկայի ուսումնական ծրագրի եւ դասագրքի մշակմանը, այն դասավանդող ուսուցիչների որակավորման պահանջների սահմանմանը եւ դպրոցներին է ներկայացնում այդ ուսուցիչների թեկնածությունները, պետական կրթական հաստատություններում կազմակերպում է կամավոր ուսումնական դասընթացներ, նպաստում է հասարակության հոգեւոր կրթությանը կրթական հաստատություններում: Ընդ որում, Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու ստեղծած ուսումնական հաստատությունները ստանում են նույնպիսի աջակցությունը, որը պետությունը ցուցաբերում է մասնավոր հաստատություններին: Համահայկական կառույցների, բարեսիրական կազմակերպությունների եւ անհատ բարեգործների աջակցությամբ եւ հովանավորությամբ, Հայ Եկեղեցին տնօրինում է Հայաստանում գործող երեք ,Հայրորդյաց Տները, որոնց առաջնահերթ նպատակն է երեխաներին ծանոթացնել Հայ ժողովրդի եւ Հայ Եկեղեցու պատմությանը, նրանց մեջ ծելավորել քրիստոնեական արժեքներ եւ վարվելակերպ: Հայրորդյաց Տներում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի աշխատակազմի օգնությամբ եւ ՀԲԸՍ հովանավորությամբ գործում Բարեգործական Ճաշարաններ, որոնք օրական սպասարկում են 1200 մարդու եւ առավել անապահովներին տաք եւ սննդարար կերակուր մատուցելուց բացի, նրանց համար ստեղծում է նաեւ սոցիալական ապահով եւ բարեկամական միջավայր:

208. Օրենսդրորեն ամրագրված է հիվանդանոցներում, մանկատներում, տուն-ինտերնատներում, զորամասերում, ազատազրկման վայրերում, ներառյալ՝ քննչական մեկուսարաններում մշտական հոգեւոր ներկայացուցիչ ունենալու Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու բացառիկ իրավունքը: 2004թ.-ից Ամենայն Հայոց Հայրապետի տնօրինությամբ գործող Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Համալսարանական Ուսանողների Հոգեւոր Հովվության նպատակը Հայաստանի բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ուսանողների եւ Եկեղեցու միջեւ կապ ստեղծելն է-- նրանց հոգեւոր կարիքները հոգալու համար: 1997թ.-ից ՀՀ պաշտպանության նախարարության կառուցվախքում գործում է Հայ Եկեղեցու Բանակի հոգեւոր հովվությունը, ուր ծառայում են 35 հոգեւորական-- ամուսնացյալ եւ կուսակրոն քահանաներ, սարկավազներ: ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավասության շրջանակներում ՀՀ վեց քրեակատարողական հիմնարկներում գործում է ՀՀ կառավարության եւ Հայ Եկեղեցու համատեղ ջանքերով ստեղծված Հայ Եկեղեցու քրեակատարողական հիմնարկների հոգեւոր ծառայությունը, որի

նպատակն է հոգալ կալանավորների հոգեւոր պահանջները:

209. Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու կողմից կազմակերպվող հասարակական դրամահավաքները եւ ստացած նվիրատվություններն ու ընծաները, ինչպես նաեւ ծիսական նշանակության առարկաների ու պարագաների արտադրությունը եւ իրացումը, ազատ են հարկումից:

210. Հայաստանի Հանրապետությունը երաշխավորում է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, որպես ազգային եկեղեցու, պաշտպանությունը Հայաստանում եւ այլ երկրներում-- միջազգային իրավական նորմերին համապատասխան:

211. 1992թ.-ից Հայ Կաթողիկե Համայնքը պաշտոնապես գրանցված է եւ գործում է խղճի ազատության սահմանադրական սկզբունքների, ՀՀ օրենսդրության եւ սեփական կանոնադրության հիման վրա: 1993թ. սեպտեմբերից Գյումրիում գործում է Հայ Կաթողիկե Առաջնորդարանը: Վերաշինված են եւ գործում են ՀՀ Շիրակի մարզի Փանիկի, Արեւիկի, Լանջիկի, Ազատանի, Ձիթհանքովի եւ Աշոցքի Մեծ-Սեպասար գյուղերի Կաթողիկե եկեղեցիները: Հայաստանում գործում են նաեւ Հայ Կաթողիկե Եկեղեցու մի շարք կառույցներ: Այսպես, 1995թ.-ից Գյումրիում գործում է Հայկական Կարիտասի գրասենյակը-- Հայաստանին ծառայելու հստակ սահմանված առաքելությամբ եւ ռազմավարական ուղղություններով: 1991թ.-ից Աշոցքի տարածաշրջանում գործում է ,Նարեկի Տիրամայրե հիվանդանոցը, որը նվեր է հայ ժողովրդին-- Հռոմի Սրբզ. Պապի-- Հովհաննես Պողոս II-ի կողմից: 1997թ.-ից գործում է Երեւանի Քանաքեռի կենտրոնը, ուր ներկայումս Ա. Գրիգոր Նարեկացու ժողովրդապետությունն է եւ փոքր հոգեւոր ճեմարանը: Պողոսյան Կրթահամալիրում Անարատ Հղության Հայ Քույրերը որբ երեխաներ են կրթում, իսկ Սպիտակում եւ Երեւանում հաշմանդամ երեխաներ են խնամում Սրբուհի Թերեզայի Քույրերը: Բոլոր հայ կաթողիկե համայնքներում մատուցվում են կիրակնօրյա Սուրբ Պատարագներ եւ արվում են մկրտություններ, դրոշմեր, հիվանդաց օժուկներ եւ այլ եկեղեցական խորհուրդներ: 1994թ. Գյումրիում հիմնվել է Դպրեվանք-Ընծայարան, որը 2005 թ.-ից իր գործունեությունը շարունակում է Երեւանում: Հայաստանի Հայ Կաթողիկե Եկեղեցին հրատարակում է պարբերականներ եւ նպաստում գրական գործունեությանը: Սփյուռքի Հայ Կաթողիկե թեմերը սերտորեն համագործակցում եւ օժանդակում են Հայաստանյայց թեմին թե նյութապես, եւ թե[] բարոյապես: Հայ Կաթողիկե Եկեղեցին պատրաստում է ուսուցիչների, ովքեր իրականացնում են չափահասների եւ մանուկների կրոնական դաստիարակությունը:

212. 1846 թվականին Կ. Պոլսում կազմավորվեց Հայ Ավետարանական Եկեղեցին-- Հայաստանյայց Ավետարանական Եկեղեցին: 1994թ. Հայ Ավետարանական Եկեղեցին ՀՀ-ում պաշտոնապես վերագրանցվել է որպես իրավաբանաբանական անձ-- ,Հայաստանյայց Ավետարանական Եկեղեցի անվամբ: Հայաստանյայց Ավետարանական Եկեղեցու կենտրոնական մարմինը-- հոգեւոր խորհուրդը ղեկավարում է Հայաստանի Հայ Ավետարանական եկեղեցիների ընդհանուր ծառայությունները, այդ թվում շուրջ 40 գործող եկեղեցիներն ու աղոթատեղիները, մի քանի տասնյակ հոգեւոր առաջնորդներին: Հայ Ավետարանական եկեղեցու ծառայությունները Հայաստանում իրականացվում են ,Հայ Ավետարանչական ընկերակցությանե (ՀԱԸ) եւ ,Հույս Հայաստանի համարե

(ՀՀՀ) կազմակերպությունների աջակցությամբ: Հայ Ավետարանական եկեղեցին Հայաստանում իրականացնում է քրիստոնեական դաստիարակության, բարեսիրական եւ սոցիալական աջակցության, առողջապահական, մանկախնամ եւ կրթական գործունեություն: Երեւանում գործում են Խորեն եւ Շուշանիկ Ավետիսյանների անվան Ավետարանական կրթահամալիրը եւ Հայաստանի Ավետարանական Աստվածաբանական ակադեմիան: Քրիստոնեական դատիարակությունը Հայաստանյայց Ավետարանական եկեղեցու ընդհանուր ծառայության կարելուր մասն է. գործում են երիտասարդական երգչախմբեր, երգի երաժշտության, քանդակի, նկարչության, թատերական, փայտի փորագրության, ձեռագործի եւ մարզական խմբակներ: Հայ Ավետարանական եկեղեցին Հայաստանում Արցախում ֆինանսավորում եւ ղեկավարում է մանկապարտեզներ, աջակցում է դպրոցաշինությանը, հրատարակում է պարբերականներ եւ հոգեւոր գրականություն: Հայ Ավետարանական եկեղեցու Երեւանի գրասենյակին կից դարձանատուներ անվճար բժշկական ծառայություն է մատուցում կարիքավոր ընտանիքներին: Վանաձորում եւ Սպիտակում գործում են մանկական բարեգործական անվճար բժշկական կենտրոններ: 1997թ.-ից Ստեփանավանում գործում է բարեգործական ճաշարան-- 60 կարիքավոր մեծահասակների համար: Հայ Ավետարանական եկեղեցին ՀՀ կառավարության բարեգործական ծրագրերի համակարգման հանձնաժողովի մշտական անդամ է, գործնական հարաբերություններ ունի Հայաստանում հավատարմագրված դեսպանությունների, միջազգային եւ տեղական շահագրգիռ կազմակերպությունների հետ: Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը Հայ Ավետարանական եկեղեցուն ճանաչում են որպես հուսալի եւ վստահելի հաստատություն:

213. Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, Հայ Կաթողիկե Եկեղեցին եւ Հայաստանյայց Ավետարանական Եկեղեցին սերտորեն համագործակցում են--Հայաստանի Աստվածաշնչային ընկերությանե, ,Ջինիշյան հիշատակի հիմնադրամիտ, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում գործող ,Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի հայաստանյան միջեկեղեցական բարեգործական Կլոր սեղանե եւ ,Էկլոֆե եկեղեցական փոխատվական հիմնադրամների շրջանակներում:

214. Այլադավան հայերի, այդ թվում բռնի դավանափոխ-- հիմնականում իսլամացված խմբերի, հիմնախնդիրները կարելուրվում են հոգեւոր ուղորտում Հայաստան-Սփյուռք գործակցության շրջանակներում: Ներկայում այս հիմնախնդրի վերաբերյալ նպատակուղղված հետազոտություններ չկան-- Ուսումնասիրություններ են կատարվում միայն Թուրքիայի իսլամացված հայության-- ծպտյալ, ուժացած խմբերի ուղղությամբ, սակայն ժամանակի հրամայականն է նաեւ ուսումնասիրել հայության վերոնշյալ մյուս խմբերը եւ հատկապես նրանց մոտ ինքնության դրսեւորումների հետ կապված խնդիրները-- Հատկապես բազմաշերտ է Թուրքիայի բռնի դավանափոխ հայության խնդիրը: Այն մասնավորապես ներառում է իսլամացված հայերին եւ նրանց խառնածին հետնորդներին: Այս առումով դավանափոխ հայերի տարբեր խմբերի հանդեպ ՀՀ կառավարությունը վարելու է թիրախավորված քաղաքականություն, հաշվի առնելով այն միջավայրը եւ մթնոլորտը, որտեղ ապրում են դավանափոխ հայերը: Արդիական է քրիստոնյա հայերի կողմից այլադավան հայերին ընկալելու խնդիրը-- Իսլամ եւ քրիստոնյա հայերի հարաբերությունները սառն են ոչ միայն Թուրքիայում, այլեւ Եվրոպայի հայկական համայնքներում, ինչը Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ներկա մարտահրավերներից է:

215. Հոգեւոր ոլորտում Հայաստան-Սփյուռք գործակցության գերակա ուղղություններն են. Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների հայանպաստ առաքելության արդյունավետ իրականացումը, Հայ Եկեղեցու երկփեղկման վերացումը եւ նրա միասնականության ու ընդհանրականության ամրապնդումը, Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների պատասխանատվության տակ գտնվող հոգեւոր, մշակութային, կրթական եւ բարեսիրական հաստատությունների եւ հուշարձանների ու կալվածքների պահպանումը, Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու պաշտպանությունը Հայաստանում եւ այլ երկրներում, Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների համախմբումը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու շուրջը եւ էկումենիկ արժեքների ամրապնդումը, հայ գաղթօջախների զարգացմանը համաքայլ թեմերի եւ հովվությունների ձեւավորումն ու զարգացումը: Նշված ուղղություններով հիմնական խնդիրներն են.

i. Նպաստել Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների հայանպաստ առաքելության արդյունավետ իրականացմանը. Հայ Եկեղեցու թեմերի եւ հովվությունների ձեւավորմանն ու զարգացմանն աջակցելու, Ջավախքում Հայ Եկեղեցու գործունեությանն աջակցելու եւ կարգավիճակը բարձրացնելու, Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Ջավախքի թեմի ստեղծմանը նպաստելու, Հայ Եկեղեցու հոգեւորականների թիվն ավելացնելու եւ Ջավախքի առանձին հայկական եկեղեցիներում մշտական ժամերգություն կազմակերպելու, Ջավախքում Հայ Եկեղեցու գործունեության ֆինանսական աջակցության & միջոցով.

ii. Աջակցել Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու, Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների պատասխանատվության տակ գտնվող հոգեւոր, մշակութային, կրթական եւ բարեսիրական հաստատությունների եւ հուշարձանների ու կալվածքների պահպանմանն ու զարգացմանը. Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու պաշտպանությունը Հայաստանում եւ այլ երկրներում ապահովելու միջոցով.

iii. Նպաստել էկումենիկ արժեքների ամրապնդմանը եւ Հայ Կաթողիկե եւ Ավետարանչական Եկեղեցիների համախմբմանը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու շուրջը. Հայ Եկեղեցու երկփեղկման վերացմանը եւ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու միասնականության ու ընդհանրականության ամրապնդմանը նպաստելու միջոցով.

iv. Նպաստել այլակրոն եւ դավանափոխ հայերի շրջանում հայ ինքնության լիարժեք արմատավորմանը եւ տարբեր դավանանքների հայկական համայնքների ինտեգրմանը. այլադավան եւ դավանափոխ հայերի վերաբերյալ հայագիտական նպատակային ուսումնասիրություններ իրականացնելու, միջազգային իրավունքի սահմաններում Սփյուռքի համայնքներում, ինչպես նաեւ այլադավան եւ դավանափոխ հայերի շրջանում լեզվական, մշակութային, բանահյուսական ընդհանրությունները եւ նմանությունները բացահայտող եւ կրթալուսավորչական ծրագրերի իրականացման միջոցով: